

مسخ نگاه کافکا

نگاهی به چند فیلم و یک کتاب که از نوشته‌های فرانتس کافکا اقتباس شده‌اند

مریم محبی

از یک جایی به بعد، «کافکایی» شد صفت و سبکی برای بسیاری از هنرها. هنرهایی که سیروسلوک در یک دنیای سوررئال یا قدم گذاشتن روی مرزهای واقعیت و خیال را فرا یاد می‌آوردند. از همین روی، فرانتس کافکا را باید در زمره نویسندگانی قرار داد که هم آثار شاخصی در ادبیات جهان به جای گذاشته‌اند و هم شده‌اند منبع و الهام بخش آفرینش بسیاری آثار هنری دیگر؛ از نوشته و مکتوب بگیریم تا آنچه بر پرده سینما می‌نشیند. سومین روز از ماه ژوئیه، که سالروز تولد این نویسنده آلمانی زبان است، فرصتی دست داد که نگاهی گذرا داشته باشیم بر کتاب‌ها و فیلم‌هایی که به نوعی مبتنی بر آثار شاخص او هستند.

❶ تصویری از «مسخ» کافکا را می‌شود در «زندگی شگفت انگیز است آقای کافکا» دید. فیلمی از سال ۱۹۹۳ به کارگردانی پیتر کاپالدی که شخصیت اصلی رمان، یعنی «گرگور سامسا»، را به خاطر می‌آورد که یک روز از خواب برمی‌خیزد و می‌بیند که به یک حشره تبدیل شده است. «مسخ» یا «دگردیسی» نیز اقتباس دیگری است از این اثر. محصول سال ۲۰۱۲ و در زائر وحشتناک، که آنچه را برای گرگور سامسا اتفاق می‌افتد با جزئیاتی متفاوت روایت می‌کند.

❷ «محاکمه» دیگر اثر شاخص کافکاست، رمانی که در سال ۱۹۲۵ منتشر شد و روایت زندگی «جوزف کی» است که یک روز، بدون اطلاع قبلی، مأمورانی ناشناس دستگیرش می‌کنند و در ادامه درگیر روند یک محاکمه عجیب و غریب می‌شود. این اثر، در سال‌های ۱۹۶۲ و ۱۹۹۳، دستمایه ساخت فیلم‌هایی به همین نام شده است. یکی به کارگردانی اورسن ولز و دیگری به کارگردانی دیوید جونز.

❸ «قصر» از آن دست آثار کافکاست که سینماگران زیادی از آن اقتباس کرده‌اند، از آن دسته‌اند رودلف نلته در سال ۱۹۶۸، آلکسی بالابانوف در سال ۱۹۹۴ و میشائیل هانکه در سال ۱۹۹۷. کافکا حین نوشتن این اثر درگذشت و نتوانست آن را تمام کند، اما اقتباس‌های کارگردانان مشهور دنیا ماجرای مردی را که وارد دهکده‌ای می‌شود و در جست‌وجوی راهی است تا به قصری که در آن دهکده وجود دارد برود به خوبی به سرانجام رساند.

❹ «گروه محکومین» یکی از داستان‌های کوتاه کافکاست، یکی از آثار نمادین او که شرح زندگی گروهی از محکومان است در جزیره‌ای بی‌نام و نشان که به سوی ماشین اعدام می‌روند. این داستان در سال ۱۹۷۰ سوئه فیلم راثول رونیز شد.

❺ «روابط طبقاتی»، که یکی دیگر از آثار ناتمام این نویسنده است، محور ساخت فیلمی آلمانی با همین نام قرار گرفت. زوج کارگردانی استروب-هویه در سال ۱۹۸۴ این فیلم را ساختند. فیلم روایت سفر کارل راسمان است که خانواده‌اش او را به آمریکا می‌فرستند، اما در حین سفر اتفاقات غیرقابل پیش‌بینی‌ای را از سر می‌گذرانند.

❻ «کافکا»، که هم‌نام نویسنده آلمانی است، عنوان فیلمی است از استیون سودربرگ که در سال ۱۹۹۱ ساخته شده است و گفته می‌شود براساس زندگی خود کافکاست. فیلم ماجرای یک کارمند بیمه را روایت می‌کند که بعد از مرگ یکی از همکارانش درگیر یک گروه زیرزمینی می‌شود که مسئول بمباران در تمام شهر است.

❼ «کافکا امریکانا» مجموعه‌ای از داستان‌های کوتاه متوالی است که جاناتان لثم و کارتر شولتز بر اساس رخدادهای زندگی کافکا و کارنامه او نوشته‌اند و نخستین بار در سال ۱۹۹۹ انتشار یافت.

زین‌تقدیر

علیرضا حیدری | مدرس ویراستاری

- **ناوبر استه** ✖
- **آرش به جای مطلب اصلی، چک‌نویس خود را به من نشان داد.**
- **ویراسته** ✔
- **آرش به جای مطلب اصلی، پیش‌نویس/چک‌نویس خود را به من نشان داد.**
- **نکته** ⚡

«چک‌نویس» همان گونه‌که از نامش مشخص است، مربوط به بحث تجارت و بازرگانی است. چک، برات، سفته و... اموسانلی از این قبیل است. «چک‌نویس» مربوط به نوشته‌ای است که پیش از نوشته اصلی به‌دیا آمده است. پس از پایان اصلاحات و بازربینی و بازنخوانی آن، پاک‌نویس می‌گویند. بنابراین، برگه یا صفحه نخست را «چک‌نویس» و برگه یا صفحه دوم را «پاک‌نویس» گویند. اما بهتر آن است که «پیش‌نویس» بنویسیم.

#زین-قندپارسی

شهریار

SHAHRA NEWS.IR
۱۳ شهریور ۱۴۰۳
۲۲ دی‌ماه ۱۴۴۵
شماره ۲۲۵۲

فرهنگ و ادبیات

و این کتاب تفسیر بزرگ است از روایت محمد بن جریر الطبری –رحمة الله علیه– ترجمه کرده به زبان پارسی و دری راه راست. و این کتاب را بیاوردند از بغداد؛ چهل مصحف بود. این کتاب نبشته به زبان تازی و به استاد‌های دراز بود. و بیاوردند سوی امیر سید مظفر ابوصالح

مدخل

منصور بن نوح بن نصر بن احمد بن اسماعیل (رحمة الله عليهم اجمعين). پس دشخوار آمد بروی خواندن این کتاب و عبارت کردن آن به زبان تازی، و چنان خواست که مر این را ترجمه کند به زبان پارسی. پس علمای ماوراءالنهر را گرد کرد و این از ایشان فتوا کرد که روا باشد که ما این کتاب را به زبان پارسی گردانیم.

گذری بر فارسی نوشته‌های محمدباقر مجلسی، به مناسبت سالروز پایان نگارش «حلیه‌المتقین»

لباس لغت فارسی قریب الفهم

شریف شیرزاد

یادبود

مسلمانانی که عرب زبان نبودند در درک و دریافت متون این دین سدی سخت را پیش روی خودشان می‌دیدند که همان زبان بیگانه بود؛ بنابراین، می‌بایست، دیر یا زود، برای گذرا ز این مانع چاره‌ای پیدا می‌کردند. روشن است که همه نمی‌توانستند عربی یاد بگیرند؛ پس علما و خواص می‌بایست کاری می‌کردند. آن‌ها، که عربی می‌دانستند، می‌بایست نقش میانجی را به عهده می‌گرفتند و به یاری هم‌زبانان خویش می‌آمدند. عامه فارسی زبان هم در چنین وضعی بود و چشم به بزگان خود داشت تا مگر آن‌ها راهی پیش‌پایش بگذارند. ماجرای برگردان قرآن به فارسی و، پس از آن، ترجمه و نگارش تفسیر به این زبان را کمابیش می‌دانیم، کار سترگی که در نیمه‌های سده چهارم بیش از پیش رونق و گسترش یافت و به مرور تثبیت شد. البته ترجمه و تألیف متون دینی به فارسی پیش از آن آغاز شده بود؛ کهن‌ترین متن فارسی شناخته‌باخت نوبک رساله فقهی است که ابوالقاسم سمرقندی (درگذشته به ۳۴۲ هجری قمری) آن را پدیدآورده است.

فارسی‌زبانان، اگرچه رفته رفته لغات عربی بیشتری را پذیرا شدند، چنان‌که می‌دانیم، هیچ‌گاه زبان خویش را کنارنگذاشتند. (حساب زبان دیوان و دستگاه مملکت – که البته آن هم هرگز به‌کل غیرفارسی نبوده است – از زبان مردم کوچه و بازار جد است.) (قریب به اتفاق ساکنان اقلیم ایران، که بیشتر به فارسی سخن می‌گفتند، از عربی چیزی نمی‌دانستند؛ از این رو، علما و اولیای دین همواره می‌بایست نوشتن یا ترجمه به فارسی را در نظر می‌داشتند. بر این اساس، هرچه زمان بیشتر رفت، در دین و اخلاق متون فارسی بیشتری پدید آمد. نوشته‌های فارسی محمد غزالی نمونه‌ای از این دست‌اند. غزالی، که در اواخر سده پنجم و اوایل سده ششم بنام‌ترین علمای مسلمان فارسی‌زبان بود و حتی در گستره جهان اسلام هم موقعیت ممتازی داشت، مهم‌ترین اثر خود، یعنی «احیاء علوم الدین»، را به عربی نوشت، ولی فشرده‌ای به فارسی – تحت عنوان «کیمیای سعادت» – هم از آن عرضه کرد. گفتنی است که صدوخرده‌ای سال بعد محمد بغدادی کل «احیا» را به فارسی برگرداند.

اما نگارش متون دینی و مذهبی به فارسی از آغاز سده دهم و با قدرت گرفتن صفویان و رسمیت یافتن مذهب تشیع یکباره چندبرابر شد و بدین ترتیب وزن آثار تألیفی افزایش یافت. یکی از اسباب این امر کم شمار بودن متون شیعی

گفتند روا باشد خواندن و نبشتن تفسیر قرآن به پارسی مر آن کس را که او تازی نداند. از قول خدای – عزّ و جل – که گفت: «و ما أرسلنا من رسول الا بلسان قومه». گفت: «من هیچ پیغامبری را نفرستادم، مگر به زبان قوم او و آن زبانی کایشان دانستند.»

«ترجمه تفسیر طبری»

نگار محمدباقر مجلسی (راوتر شده/رازم)

به خوبی فارسی حرف می‌زدند و می‌نوشتند، چنان‌که شیخ بهایی (م. ۱۰۳۰)، یکی دیگر از اهل لبنان، به خواش شاه عباس اول، نخستین بار رساله عملیه فارسی نوشت.

اما پرکارترین عالمان دینی در عهد صفوی محمدباقر مجلسی (۱۱۱۰) بود که همچنین بیش از همتایان خود به فارسی رساله و کتاب نوشت. مؤلف «بحارالانوار»، بزرگ‌ترین اثر حدیثی شیعه به عربی، به پیروی از پدر، محمدتقی (م. ۱۰۷۰)، برخی استادان خود، از جمله فیض کاشانی (م. ۱۰۹۱)، پی‌نوشتن به فارسی را هم گرفت و بدین ترتیب پنجاه اثر اعتقادی به این زبان پدید آورد؛ از آن دست‌اند «عین الحیات» (یادکرد پند و اندرزهای پیامبر به ابوذر غفاری، ۱۰۷۴)،

به خوبی فارسی حرف می‌زدند و می‌نوشتند، چنان‌که شیخ بهایی (م. ۱۰۳۰)، یکی دیگر از اهل لبنان، به خواش شاه عباس اول، نخستین بار رساله عملیه فارسی نوشت.

اعتقاد مردمان بُود، خود عبادت بُنُود، که پرستیدن خلق بُود، و اگر آن نیز مقصود باشد با پرستیدن حق –تعالی–. شرک بُود و دیگری را با حق –تعالی– شریک کرده باشد اندر عبادت خویش. ۱۰۰۱ روز بخت، یکی را بیاورند و گویند: «چه طاعت داری؟» گوید: «جان خود

اندر راه حق –تعالی– فدا کرده‌ام تا اندر غزا مرا بکشند». گویند: «دروغ گویی؛ برای آن کردی تا گویند فلان مرد مردانه است! بگیرید وی را و به دوزخ برید!»

محمد غزالی، «کیمیای سعادت»

درباره «شهری در سکوت مرگبار»، کتابی از واقعیت چین کرونازده

روایتی از آن سوی پرده آهنین پروپاگاندا

در این کتاب می‌خوانیم که هرکدام از هشت نفری که مورونگ شویی چن با آن‌ها مصاحبه کرد و داستان‌شان را می‌گوید در آن لحظات چه کاری می‌کردند و چه احساسی داشتند. از پزشکی که مجبور بود به بیماران دروغ بگوید و حتی وقتی بیمار بود هم باید کاری می‌کرد تا راننده تاکسی موتوروی غیرقانونی که بابت پاندمی و قرنطینه خوشحال بود چون می‌توانست بیماران و پزشکان را جابه‌جا کند و در نبود رقبا هرچقدر که می‌خواهد از آنان پول بگیرد تا نویسنده طبقه متوسطی که چند ساعت پیش از اعمال قرنطینه از ووهان گریخت و پس از انتشار خبر مرگ دکترلی ونلیانگ کارزاری آنلین به نام «هرگز ونلیانگ را فراموش نکنید» به راه‌انداخت و تحت بازداشت خانگی قرار گرفت و همین‌طور فعال حقوق بشری که به دنبال حقیقت بود و زندانی و شکنجه‌شد هنوز هم اطلاع دقیقی از او در دسترس نیست.»

«شهری در سکوت مرگبار: داستان‌هایی واقعی از ووهان»، نوشته مورونگ شویی چن، ترجمه مسعود یوسف حصیرچین، نشر ققنوس، ۲۸۰ صفحه، ۲۱۰ هزار تومان.

شویی چن، برای چاپ آن مجبور شد کشور خود را ترک کند. اما مگر نویسنده در این کتاب چه گفته است؟ اوسراغ هشت تن از کسانی رفت که در ووهان قرنطینه شده بودند. از جمله یک پزشک که در خط مقدم فعالیت می‌کرد، یک تاجر کوچک که از خانواده‌اش جدا افتاده بود، یک داوطلب که برای کمک به بیماران در حال مرگ آنجا بود، و یک نیروی وفادار به حزب که برای همه چیز توجیهی داشت. مسعود یوسف حصیرچین، مترجم این اثر، در این باره نوشته است: «در همان سال ۲۰۲۰، مورونگ شویی چن، نخستین کسی که حساب‌های کاربری‌اش در اپلیکیشن‌های چینی بسته شده بودند، به ووهان تحت قرنطینه رفت تا آن سوی پرده آهنین پروپاگاندا را ببیند. حمایت‌دانان هست که مدام می‌گفتند چین در چند هفته بیمارستان ساخته و اوضاع تحت کنترل است و... حاصل مشاهدات و مصاحبه‌هایش در ووهان این روایت رمان‌گونه از چگونگی گسترش پاندمی در آنجاست که مدافعان چین مدرن را به چالش می‌کشد. کتابی شجاعانه که حکومتی سنگدل و ناکارآمد را به تصویر می‌کشد.

دیکتاتوری یا توتالیتاریست، در جریان آن اتفاق، بسیاری، فقط به دلیل پنهان‌کاری حکومت و در نتیجه تأخیر در خروج از محل تشعشعات، جان خودشان را از دست دادند. در آغاز شیوع کووید-۱۹ در چین، فقط بلندگوهای رسمی حکومت اجازه انتشار اخبار مربوط به همه‌گیری را داشتند و هر کس غیر از آن چیزی می‌گفت سرکوب یا سربه‌نیست می‌شد. حکومت ابتدا وجود بیماری را تکذیب کرد. به حکم حکومت و برای مخفی‌کاری، حتی پزشکان هم اجازه نداشتند که لباس محافظ بپوشند، مبادا مردم متوجه وجود ویروس شوند. در حالی که رسانه‌های حکومتی از مدیریت موفق حکومت در کنترل ویروس می‌گفتند، در قبرستان‌ها می‌شد واقعیت را دید که مردم دار دفن می‌شود. در چنین وضعی، «شهری در سکوت مرگبار» از معدود صداها و روایت‌های مستقلی است که از درون چین دوران همه‌گیری بیرون آمده است. کتابی که صدای مردم آن دوران است و نویسنده‌اش، مورونگ

را دمشن

جایی که تنها یک صدا اجازه حرف زدن دارد، شهروندان دیر یا زود یاد می‌گیرند که به هر آمار و خبری، حتی گزارش هواشناسی، با شک و تردید نگاه کنند. حکومت اقتدارگرایی چین نمونه‌ای از حکومت‌های تک‌صدایی در زمانه ماست. سیستم و میزان صداقت یک حکومت در وضعیت‌های استثنایی بهتر از هر زمان دیگر آشکار می‌شود. در دوران شیوع کووید-۱۹، ناکارآمدی و –مهم‌تر از آن– بی‌رحمی و خیانت حاکمان چین لو رفت. دولت چین در دوران کرونا ثابت کرد که هیچ ارزشی برای جان شهروندانش قائل نیست و برای مقامات حفظ آبرو و ظاهر حکومت به مراتب ارزشمندتر از جان مردم است. واکنش به انفجار در نیروگاه اتمی چرنوبیل در دوران شوروی هم نمونه‌ای دیگر از همین دست رفتارها از مقامات کشورهای

معرفی کتاب